

Demokrata Pártot érte, mely fél évszázadon át igen fontos szerepet játszott a Városházán és azt most teljesen elvesztette.²² De irreálissá vált így a közgyűlés és a városvezetés munkája is, mivel egyidejűleg a háborus körülmények az önálló kezdeményezéseket szinte teljesen lehetetlenné tették.

Az ország német megszállását követően azután teljesen új garnitúra került a város élére, az ellenzék sok tagját letartóztatták, koncentrációs táborokba hurcolták.

Míndezek ellenére Budapest volt és maradt, sőt, éppen 1944-ben vált a háboru utáni kibontakozás demokratikus erőinek mozgósító központjává. Az antifasiszta, függetlenségi mozgalom, amely itt bontott zászlót, már 1941-től kezdve egyre jelentősebb tüntetéseket szervezett, itt alakult meg a Magyar Történelmi Emlékbizottság, itt jelent meg a Kommunista Párt illegális lapja, itt zajlott le a legnagyobb szabású antifasiszta tüntetés 1942. március 15-én, itt alakult meg az ellenállási mozgalom vezérkara, itt formálódott a demokratikus pártok szövetsége. A Budapest felszabadításáért folytatott harcokban szerény fővárosi erők is résztvettek.

Lehetetlen vállalkozás lenne az adott szűk keretek között megvonni fél évszázad városi-városházi politikai harcainak mérlegét. Ezért csak néhány, általános jellegű megjegyzést kockáztatok meg.

A századfordulótól kezdve a második világháboru végéig a városvezetés és a városi politika megújítása, demokratizálása illetve az erre irányuló kísérletek leszerelése, elfojtása állt a budapesti politikai harcok középpontjában. A dualizmus viszonylag kedvező körülményei, majd 1918-1919 nagy lehetősége után a két világháboru között végképpen bebizonyosodott, hogy a várospolitikában is csak úgy lehet elérni gyökeres változást, ha az rendszer-változással jár együtt. E fél évszázad tanulsága az is, hogy még a fővárosban, országosan tehát a legkedvezőbb helyen is társadalmilag igen gyenge volt a polgárságnak az a része, amely az önálló polgári érdekek, a polgári demokrácia programját vállalta; továbbá: a liberális budapesti polgárnak, ha csak minimális eredményeket akart is elérni, a munkásmozgalommal, a Szociáldemokrata Párttal kellett politikai szövetségre lépnie.

Ugyanakkor, s ez éppen a legkedvezőtlenebb viszonyok, a két háboru között tűnik ki, társadalmi gyengeségük, politikai korlátaik ellenére mégiscsak a fővárosban maradtak meg és küzdöttek tovább azok a polgári ellenzéki erők, amelyek a fasiszmus és a náciizmus árnyékában is továbbéltek voltak a liberalizmus, a polgári demokrácia programjának; Budapest volt és maradt a szocialista baloldal, a munkásmozgalom legjelentősebb központja is. Így az ellenforradalmi rendszer negyedszázadának súlyos hatása ellenére Budapest olyan társadalmi erőket, olyan politikai eszméket őrzött meg, amelyek a második világháboru utáni újradzúdást segíthették.

Hozzászólások L. NAGY Zsuzsa előadásához

ERÉNYI Tibor:

Csatlakozva L. Nagy Zsuzsa megállapításaihoz, a Szociáldemokrata Párt városi politikai elképzeléseiről kívánnék néhány szót elmondani az 1900-tól 1914-ig terjedő időszakra vonatkozóan. Nem kívánnám az egybegyűlteket általánosan ismert statisztikai adatok felsorolásával untatni, egy adatot azonban orientálás szempontjából megjegyeznék. Mégpedig azt, hogy 1913-ban Magyarország 110 ezer szervezett munkása közül 60 ezer élt Budapesten és közvetlen környékén. Ugy gondolom, hogy ez az adat, amely önmagában is jellemző, megadja bizonyos mértékig a súlyát a Szociáldemokrata Párt városi politikai elképzeléseinek.

²² L. Nagy 142-143., 146., 154-155., 157-158. l. Az 1941: XIX. t. c. -t közli: Források III. 499-500. l.

Nos, a Párt általános politikai irányvonalát ebben a körben ismertnek tételezve fel, felvetődik a kérdés, hogy milyen álláspontot képviselt a közszégi politikában. Ezt az álláspontot némely kongresszusi határozatból, így például az 1910-es kongresszus határozataiból, de méginkább egyes szociáldemokrata vezetők fejtegetéseiből lehetne rekonstruálni. Mindenekelőtt megjegyezném, hogy elsősorban Ágoston Péter, Kis Adolf, Somogyi Béla, Jócsák Kálmán, Szántó Béla foglalkoztak ebben az időszakban kifejezetten közszéppolitikai kérdésekkel. A fejtegetéseikből kitűnő álláspont szerint, és ez teljesen szinkronban van a Párt általános politikai vonalvezetésével, számukra az ideális megoldás egy polgári demokrata-szociáldemokrata városi koalíció lenne.

Kezdetől szembe találkozott azonban ez a koncepció egy megfelelő polgári partner hiányával. Kezdetben, még a 90-es évek legvégén és az 1900-as évek elején, a szociáldemokrata politika szempontjából Vázsonyi Demokrata Pártja tűnt fel, tűnhetett fel ilyen partnerként, később azonban mindinkább kitűnt, hogy a Vázsonyi-féle mozgalom esetében sokkal inkább polgári liberalizmusról, semmint polgári demokratizmusról van szó, és így a Vázsonyival kapcsolatos kombinációk háttérbe szorultak. Bizonyos fokig változott a helyzet a Bárczy-féle városvezetés idején, amelyre itt már többször utalás történt. A Szociáldemokrata Párt, a Bárczy-féle várospolitikát esetenként bírálta és egyben támogatta, s ha ez a támogatás különböző okok következtében különösebben demonstratív módon nem is nyilatkozott, nem is nyilatkozhatott meg. A világháborút megelőző másfél évtizedben, tehát a Bárczy-érában hódított a várospolitikában a közszégesítésnek az elve. A közszégesítési irányzatot a Szociáldemokrata Párt elvileg helyeselte, és benne bizonyos fokig a szociális igazságosság létrehozásának az eszközét látta. Az egyes közszégesítési akcióknál, közszégi üzemek, vállalkozások működtetésénél nem mulasztotta el a negatív tendenciákra sem felhívni a figyelmet. Ugyanakkor az előrelépést ezen a téren, tehát a közszégesítés területén rendszeresen regisztrálta.

A másik ilyen terület, amelyben a Bárczy-féle várospolitika a Szociáldemokrata Párt támogatását élvezte, a kulturális és a közoktatási politika. Madzsarról, Szabó Ervinnél ebben a vonatkozásban már esett szó, annyit jegyeznék meg kiegészítésként, hogy a Bárczy-féle nagyarányú iskolaépítés, építési akció is a Szociáldemokrata Párt támogatását élvezte. Ez a támogatás azonban természetesen nem akadályozta még a Szociáldemokrata Pártot abban, hogy valamilyen külön, messzebbre tekintő önálló várospolitikai elképzelést kidolgozzon.

Ennek az elképzelésnek a különböző pontjait az előbb említett források alapján a következőkben lehet összefoglalni: Először is választójogi reform, a virilizmus intézményének megszüntetése. Ezzel kapcsolatban tényleges önkormányzat, az állami beavatkozás (az állam reakciósabb volt, mint a város) lehető kiküszöbölése. Ezek a pontok javarészt német és osztrák minta alapján kerültek be a hazai szociáldemokrata elképzelésekbe.

Több alkalommal felvetődött, így például az 1910-es kongresszuson is az önkormányzati képviselők helyi közigazgatásban való tevékeny részvételének követelése, továbbá az a kívánság, hogy a városi apparátust határozottan rendeljék a választott testületek irányítása alá. Tehát bizonyos demokratizmussal kapcsolatos követelésekről van itt szó, amelyek kidolgozásánál, megfogalmazásánál Ágoston Péter és mások, immár nem is annyira német és osztrák, mint inkább francia és olasz példákra gondoltak; nem is hiányzik a hivatkozás a korabeli francia és olasz városvezetések különböző vívmányaira.

A következő nagy témaköre a várospolitikai követeléseknek a szociálpolitika. Ezt kapcsolatba hozták a progresszív adórendszer bevezetésének igényével, azt remélve, hogy az ilyenfajta adóreform fogja biztosítani a kiterjedt szociálpolitikához szükséges anyagi erőforrásokat. Ezek a szociálpolitikai követelések az élet minden területére kiterjedtek, közoktatás, munkanélküli segély, lakásépítés, lakberendezések, üzlethálózat kifejlesztése, városi kezelés és közlekedés, stb.

Ezen a területen közeledtek leginkább a szociáldemokrata követelések a Bárczy-féle várospolitika célkitűzéseire. Érdemes talán azt is megemlíteni, hogy a különböző területi reform elgondolásokat, így például az 1908-ban megfogalmazott Bárczy-Harrer-féle javaslatot Nagy-Budapest létrehozására, a Szociáldemokrata Párt határozottan támogatta. Mintegy előre jelezte azokat az okokat is, amelyek következtében ez a kísérlet hajótörést szenvedett.

Nem lenne, azt hiszem, még hozzátétőlegesen sem teljes a kép akkor, ha csak ezekről a kérdésekről beszélünk ennek a témakörnek a felvetődése kapcsán. Úgy vélem, hogy mindenképpen regisztrálni kell a Szociáldemokrata Pártnak az urbanizációval kapcsolatos korabeli megnyilatkozásait, és habár ezek nem álltak össze egységes programmá, mégis

előremutató jelentőségük van. Somogyi Béla a Szocializmus 1912. évfolyamában polémikus élel rámutatott arra, hogy a város kétségkívül magasabb rendű alakulat, mint a falu, és a jövő útját a városiasodás jellemzi. Annál is inkább értékelendők az ilyenfajta megállapítások, mert ugyanakkor a különböző szociáldemokrata megnyilatkozásokban már szó esik az urbanizáció ártalmairól, bizonyos környezetvédelmi és egyéb problémákról is.

Ha felvetjük azt a kérdést, hogy milyen eredményekre vezetett a korabeli szociáldemokrata várospolitika, akkor ezeket az eredményeket elsősorban az említett és az említetthez hasonló, kétségkívül jövőbe mutató megnyilatkozásokban kell látnunk. Figyelembe kell vennünk ezeknek a megnyilatkozásoknak polémikus jellegét és azokat a viszonyokat, azokat a körülményeket, amelyek közepette elhangzottak. (Elég itt a légkör érzékeltetésére a koalíció kormányzatának időszakára utalni.)

A konkrét eredményeket tekintve azt kell látnunk, hogy a várospolitika területén is megmutatkozott a korabeli szociáldemokrata politikai irányvezetés általános konfliktusa. Ezt az általános konfliktust a következőkben lehetne egy mondattal röviden jellemezni: reformista velletású politika, konkrét reformok elérése nélkül. Ez önmagában is konfliktus, önmagában is zsákutca, amely valamilyen törésre vezetett volna akkor is, ha külső erők ezeknek a konfliktusoknak az előidézésében nem játszottak volna közre.

DOLMÁNYOS István:

Erényi elvtárs hozzászólásához szeretnék kapcsolódni annyiban, hogy a téma jelentőségét hangsúlyoznám. Nagy elvtársnő, mint általában, most is kevésbé bejárt és sok szempontot kínáló területre világított rá. A téma újszerűsége továbbá, hogy közbülső irányzatot vizsgál, egy liberális irányzatot. Ugy gondolom, az is érdekes; nagy ivben tekinti ezt át, nemcsak a dualizmus korszaka vonatkozásában, hanem a két világháború közti időszak tekintetében is, ami számos összevetésre ad lehetőséget.

Kiemelném a referátum, - bizonyára általunk csak kis részben ismert alaptanulmány - eredményei közül azt az eljárást, hogy a munkásmozgalommal szoros kapcsolatban vizsgál egy polgári liberális, polgári demokratikus jellegű irányzatot. Ezt az alapvető összefüggést a dualizmus vonatkozásában nem mindig hangsúlyoztuk. Gondolok itt Horváth Zoltán könyvére, illetve a művelődéstörténeti irodalmunk javarésznének ilyen irányú megállapításaira, amelynek hatása még történészeket is megérintett. A referátum ettől a szemlélet-től mentes, ezért több lényeges összefüggésre tudja felhívni figyelmünket.

Szabad legyen azonban néhány észrevételt is tenni a századelővel kapcsolatban a következő kérdésköröket illetően: a későbbi kímunkálásban jó lenne, ha a Szociáldemokrata Párt, általában a munkásmozgalom és a várospolitika, közelebből a Demokrata Párt és a munkásmozgalom kapcsolatáról még több szó esnék, hiszen ez a kapcsolat nemcsak a közgyűlésen valósulhatott meg (ott nagyon helyesen megmutatta a referátum, hogy ez formálisan nem is jelentkezhetett). Előfordult, hogy magába a városházába nyomultak be a tüntetők, különböző pártiak, de szociáldemokrata tüntetők is, úgy hogy ezek a külső utcai kapcsolatok sokszor lényegesek a városházi határozatok megértéséhez.

Itt merül fel az a probléma, hogy vajon melyik párt volt közelebb a Szociáldemokrata Párthoz, a Demokrata Párt-e, Vázsonyi Demokrata Pártja, vagy a Függetlenségi Párt? A referátumnak van egy olyan része, ahol azt huzza alá, hogy a Függetlenségi Párt a Demokrata Párttól eltérően kereste, szorgalmazta a Szociáldemokrata Párt szövetségét. Az a véleményem, hogy a Demokrata Párt, legalábbis ami a századelőt illeti, közelebb volt a Szociáldemokrata Párthoz. A szabadelvű párti korszakban feltétlenül, de a koalíció alatt is. Gondoljunk itt a Demokrata Párt képviselőinek rendszeres megjelenésére munkásmozgalmi rendezvényeken. Okvetlenül, kétségtelenül a Demokrata Párt közelebb volt a munkásmozgalomhoz, mint a Függetlenségi Párt. 1903-tól eltekintve a Függetlenségi Pártnak 1909-ig semmi lényeges szociáldemokrata kapcsolata nem volt a századelőn. Később a kép némileg változik, tehát 1910 után, de akkor sem oly radikálisan, mint ahogy a referátum exponálja.

Ez fölveti a kérdést, vajon milyen jellegű a Demokrata Párt? Kapcsolódnék Erényi elvtárs megfogalmazásához, aki helyesen fejtette ki azt a tételt, hogy a Demokrata Párt inkább polgári, mint polgári demokrata párt volt. A referátum ezzel szemben azt a nézetet teszi magáévá, hogy a Demokrata Párt csak liberális párt volt, nem pedig polgári demokrata párt. Én inkább Erényi elvtárs megfogalmazását fogadnám el azzal a megjegyzéssel, hogy

a jelleg kérdését szigorú történetiséggel kell nyomon követni: a század első éveiben - én úgy gondolom - lényeges polgári demokrata elemek találhatóak éppen a munkásmozgalommal való szoros kapcsolat következtében a Demokrata Pártnál, később viszont ismeretes Vázsonyi elfordulása ezektől a munkásmozgalmi kapcsolatoktól, akkor fokról-fokra, de nagyon határozottan a liberális arculat mutatkozik meg. Sőt, nagyon konzervatív vonásai is lesznek utóbb a Demokrata Párt politikájának, Ovní szeretném a referenst attól, hogy a Demokrata Párt egyszersmindenkorra érvényes értékelését adja. Olyan megfogalmazást kell keresni, amely a különböző korszakok, különböző arányú elemeket tartalmazó politikáját jelzi. További észrevételem, hogy értékelni kell a Bárczy-féle periódust. Én úgy gondolom, hogy a referátum utalhatott volna Bárczy 1903-1904-es időszakára. Mivel ezt nem tette meg, nem világos, hogy a Bárczy-féle korszak és a szabadelvű párti korszak várospolitikája között szoros az összefüggés. Tehát szerves folytatásról van szó. Régi legenda Bárczy teljesen új időszak. Ezzel szemben az az igazság, hogy őt jórészt a korábbi időszak politikai vonalának folytatása miatt nem tették félre. Épp ezért Bárczy és a Demokrata Párt közé nem mernék egyszerűen azonossági jelet tenni. A várospolitikai vezetést a koalíciós kormány alatt is megkülönböztetném a Demokrata Párt politikai irányvonalától, hiszen a budapesti várospolitika a koalíciós kormány alatt egy pillanatig sem szakadt ki az alkotmánypárt vezetéséről. Ezt még az is bizonyítja, hogy amikor már a koalíciós kormány megbukott, a budapesti városháza úgy bucsuzott a koalíciós kormánytól, hogy Andrásyt diszpolgárrá választotta.

A Demokrata Párt politikai vonala ellenzéki politikai vonal lett a koalíciós kormány alatt. Ez az oppozíciós politikai vonal nem fejezte ki a főváros politikájának a lényegét, tehát Bárczy politikáját. Itt különböző irányzatokról van szó. Vagyis én nem úgy fogom fel a Budapest vezetésének várospolitikai tevékenységét, mint amelyet Wilner Ödön határozott meg, és nem is úgy, mint amelyre a Demokrata Párt nyomta rá a pecsétet, hanem úgy, mint amelyet döntően az alkotmánypárt és a Függetlenségi Párt határozott meg. Ez utóbbiak harcban állottak a Demokrata Párt befolyásával, amelyre hatást gyakorolt a munkásmozgalom, gyakran nagyon erős hatást.

Az akkori budapesti várospolitikában különböző pártok egész lépcsőzetének együtthatása figyelhető meg. A különböző pártok lépcsőzetének együttes hatásában 1909-10-ig a koalíció vezetőinek a hatása az, ami elsődleges. Ezért még egyszer visszatérek ahhoz a gondolathoz, vajon volt-e "ragyogó", "nagy" korszaka a budapesti várospolitikának a század elején? Azt hiszem, közelebb állnánk az igazsághoz, ha rámutatnánk arra, hogy a régi szabadelvű párti várospolitika eredményeihez, olyan eredményekhez, amelyek a főváros technikai fejlesztésére irányultak, amelyek sok közintézmény létrehozását eredményezték, ezekhez kapcsolódott ez a korszak, ezt szélesítette tovább, de nem szélesítette oly mértékben, hogy valóban új korszakról lehetne itt szólni, vagy éppenséggel politikai szempontból ragyogó periódusról. Ez az idő a koalíció korszaka volt a budapesti várospolitikában, megfelelő helyi színezettel. A legkevésbé koalíciós a kormány politikája a várospolitikában volt, de itt is ugyanez a politikai vonal érvényesült. Inkább új színezetről lehetne beszélni és a főváros törvényhozóinak, törvényhozó többségének bizonyos reformtörekvéséről, ami azonban nagyon kevésbé realizálódott. Ebben az összefüggésben szeretném említeni a Harrer-féle emlékiratot. Harrer emlékirata alapos memoár, a történéseknek nagyon sok támpontot ad. Jó lett volna, ha a referátum foglalkozik a Harrer emlékirattal, mindenekelőtt pozitív értelemben. Ugyanakkor a Harrer emlékirat sem mentes attól a legendától, hogy a koalíciós kormány alatt, mintegy a koalíciós kormány ellenére teljesen más minőségű várospolitikai irányvonal folyt a fővárosban. Bizony-bizony még a Harrer-féle memoár kritikai vizsgálata is hátra van.

A referátum utalt a Függetlenségi Párt Károlyi-korszakára, úgy fogalmazván, mintha Károlyi Mihály hozta volna létre a Függetlenségi Pártot. Ez elírás, hiszen a Függetlenségi Párt régóta megvolt, Károlyi csak csatlakozott hozzá. Nem világos, hogy miért Károlyi Mihály Függetlenségi Pártjáról van szó a századelő vonatkozásában, mikor Károlyi Mihály a vezetéssel csak 1913-ban kerül közelebbi kapcsolatba. A függetlenségi párti problémákhoz tartozik még, hogy szerintem nem volt döntő szerepe a Függetlenségi Pártnak az ország demokratizálására irányuló kísérletekben. A munkásmozgalom a meghatározó 1918-ban, nem pedig a Függetlenségi Párt. A Függetlenségi Párt egyik szárnya közreműködött ebben a folyamatban, de magában a demokratizálásban nem volt döntő szava.

Észrevételeimet - hangsúlyozom - a századelő vonatkozásában tettem meg. A mondtak ellenére a referátum éppen azért érte el sok tekintetben a célját, mert a munkásmozgalom és a várospolitika kapcsolatát valójában közelítette meg.

A budapesti várostörténeti konferencia előkészítőbizottságának felkérésére "A burzsoá várospolitikai jellegzetességei" c. témában végeztem előtanulmányokat. A korreferátum időbeli lehetőségei már eleve kétségessé teszik e téma főbb összetevőinek felvetését is, ezért csupán néhány személyvény-szerű gondolattal szeretnék a vitához hozzájárulni.

L. Nagy Zsuzsa előadásában több esetben is joggal említi egyes személyek tevékenysége vagy várostörténeti érdekű témák kutatási elmaradottságát s ehhez a sorhoz joggal tehetjük hozzá a magyar burzsoázia fővárosi várospolitikájának kérdéseit is. Kiss György 1954-ben megjelent munkája még a közel két évtizednyi távolság ellenére is forrásértékekkel bír, s e témát gazdagította a Fővárosi Levéltár forráskiadványainak közelmúltban megjelent négy kötete, Vörös Károlynak a virilizmusról írott disszertációja, Tarjányi Sándornak a fővárosi törvényekről írt összeállítása s néhány más tanulmány is.

A várospolitikának mint fogalomnak megítélésében is jelentős lépések történtek, különösen a két várospolitika: a szocialista és a kapitalista korszak közötti különbségek meghatározásában. A korábbinál realisabb értékelések születtek a burzsoá várospolitikai eredmények és hibák felvázolásában is. Differenciáltabban áll előtűnk a hét évtizednyi kapitalista városvezetés egymástól jól megkülönböztethető három korszaka is.

Véleményem szerint a három fő korszak csak a burzsoá városvezetés történetére vonatkozik, hiszen az 1873-1945 közötti időszak politikai és társadalmi vízvonalzója a két forradalom időszaka volt a főváros életében is.

A várospolitika alakulása szempontjából első korszakként kezelhetjük az 1873-1906 közötti időszakot, másodikként a liberális városvezetés éveit, harmadikként a két forradalom időszakát, és negyediként a kurzust, amelynek számos belső ellentéte mellett, a nyílt városvezetés kinevezéséig az azonos jellemző vonásai voltak a döntőek.

E nagyon vázlatos tagolás is jelzi már, hogy az 1950-es évek kategórikusan negatív meghatározásai a burzsoá várospolitikáról nem állhatják meg helyüket. S itt néhány szóval kitérnék magának a fogalomnak értelmezésére is.

Mint fogalom a várospolitika - községpolitika, a mindennapi értelmezésünkben, s újabb történeti irodalmunkban is, leszűkül a politikai történetre. Mai valóságunkban a gyakorlatban, s történetileg visszatekintve is a várospolitika magában foglalja az adott lakóterület gazdasági, építészeti, közlekedésügyi, kulturális és oktatásügyi, egészségügyi, kereskedelmi irányítását, igazgatását az önkormányzat elvének érvényesülése alapján. A várospolitika-községpolitika a kapitalista korszak jogelméletében is az önálló helyi politikát jelentette, tegyük hozzá, hogy az esetek többségében elvben. Azonban így is nyilvánvaló, hogy ennek az alapelvnek érvényesülése más-más módon jutott kifejezésre a városvezetés egyes korszakaiban.

Nem egyértelműen igaz tehát az 1950-es évekből az a megállapítás, hogy a kapitalista korszak várospolitikája csupán a profitszerzés eszköze volt.

Kétségtelen, hogy a háromnegyed évszázadnyi kapitalista várospolitikának megvoltak a közös jellemvonásai, melyek közül a továbbiakban annak a három kérdésnek egyikével kívánok foglalkozni, amelyet a szocialista jogalkotásunk is mint a várospolitika alapvető kérdését kodifikált. Ezek: a városigazgatás, a városfejlesztés, a városi szolgáltatások. Közülük a városigazgatás kérdését kívánom néhány vonatkozásban megközelíteni.

A városigazgatás feladatai két problémacsoportot ölelnek fel. Az egyik a városigazgatás szervezésének problémái, a másik a konkrét városigazgatási kérdések. Nyilvánvaló, hogy kapitalista viszonyok között mindkettő érvényesülésének formáit társadalmi érdeküldelmek determinálják. A két tényezőből elsőként említett városigazgatás, városigazgatás szervezés első kérdése maga az önkormányzat, tehát az, hogy hatáskörében mennyiben érvényesülhet a közönség érdeke, tehát demokratikus önkormányzatról van szó, vagy mint a későbbi évtizedek során felvetődik, közeledik az ugynevezett községi alkotmányhoz, a fasiszta típusú városigazgatási módszerhez.

A demokratikus önkormányzat nem állhatott meg a területén élő lakosság gazdasági, szociális és kulturális kielégítésénél, a helyi közigazgatás ellátásánál, hanem feladata volt az országos közigazgatás ráruházott ügyeinek vitele is.

Tárgyalt korszakunk önkormányzatának legfőbb testülete a közgyűlés, amely határozatokat hozott, megválasztotta a vezető tisztviselőket.